

Het 11^e SEOB-bulletin gaat in op de voortgang van het IMF-programma en de voornaamste ontwikkelingen die betrekking hebben op dit programma. De SEOB is een onafhankelijke instantie en heeft als hoofddoel het monitoren en adviseren van de regering over het implementeren van het IMF-programma en het economisch herstelplan. Dit wordt gedaan door te kijken naar duidelijke prestatie-indicatoren. Op onze website – www.seob.sr – worden er regelmatig statistieken en maatregelen, die betrekking hebben op het IMF-programma, overzichtelijk gepresenteerd.

BELANGRIJKSTE ONTWIKKELINGEN

- De wisselkoersen voor vreemde valuta vervolgden hun neerwaarts pad in april 2024.
- De jaar-op-jaar inflatie (hierna: inflatie) versnelde in maart 2024 en kwam uit op 26,8%. Dit is een stijging met 1,4 procentpunt ten opzichte van de maand daarvoor.
- Deze versnelling in het inflatietempo kan toegeschreven worden aan de verhoging van nutstarieven.
- De gemiddelde inflatie – prijsstijgingen in de laatste 12 maanden ten opzichte van de 12 maanden daarvoor – blijft hoog en kwam neer op 43,2% in maart 2024.
- De economische bedrijvigheid verbetert verder, vooral in de bosbouw en horeca-gerelateerde sectoren.
- De doelstelling voor de SRD-basisgeldhoeveelheid (M0) werd wederom niet behaald in februari 2024, als gevolg van de netto overheidsuitgaven. Dit vereist bijzondere aandacht vanuit de autoriteiten.
- De spaar- en leenrentes blijven hoog vergeleken met het vorige jaar, maar daalden marginaal in maart 2024.
- De bruto internationale reserve (inclusief de reserves van banken) kwamen in maart 2024 uit op USD 1,37 miljard. De importdekking kwam uit op 7,4 maanden.
- De schuldquote, staatsschuld in procenten van het bruto binnenlands product (BBP), daalde in maart 2024 verder naar 131,8%, voornamelijk vanwege de daling in de wisselkoersen.
- Een evaluatie van de overheidsfinanciën over 2023 laat zien dat er enige verbetering optrad in de uitgaven. De ontvangsten uit de BTW lopen nog achter.
- Niet-presterende lenigen (NPLs) en solvabiliteit in de bankensector verbeteren verder.

Tabel 1. Status maatregelen IMF-programma

Beleidsgebied	Afgerond	In uitvoering	Overig
A: Monetair en wisselkoersbeleid	64,3%	33,3%	2,4%
B: Fiscaal beleid	59,1%	10,6%	30,3%
C: Schuld	66,7%	33,3%	0,0%
D: Financiële sector	62,5%	29,2%	8,3%
E: Bestuur	52,9%	32,4%	14,7%
F: Overig	75,0%	25,0%	0,0%
Totaal	60,5%	24,3%	15,1%

Opmerking: "Overig" houdt in dat de maatregel is uitgesteld of nog niet is aangevangen, of dat de status van de maatregel onbekend is. De maatregelen die onmiddellijke aandacht vereisen worden bij elke IMF-review herzien en vormen ook onderdeel van beleidsgebieden A tot en met F. Bron: Calculaties SEOB met data IMF-monitoringsmatrix.

Per eind maart 2024 was volgens onze calculatie 60,5% van de maatregelen binnen het IMF-programma afgerond (Tabel 1). De voortgang liep terug ten opzichte van de vorige maand, vanwege de uitbreiding met een aantal nieuwe maatregelen. Het IMF legt bij deze uitbreiding vooral de nadruk op anti-corruptie en bestuurlijke maatregelen. De huidige maatregelen die onmiddellijke aandacht vereisen, zijn:

- Een elektronisch handelsplatform opzetten voor valutatransacties;
- Een wetwijziging van de Deviezenverordening 1947 indienen bij de Nationale Assemblée in lijn met de Centrale Bankwet van 2022;
- Ontwikkel een herkapitalisatieplan van de CBvS;
- Publiceren van de 2020/2021/2022 jaarverslagen van de CBvS;
- Invoeren van een nieuwe aanbestedingswet om de publicatie van alle openbare aanbestedingen en gegunde contracten te centraliseren en verplicht te stellen;
- Herzien van overheidsuitgaven voor sociale bescherming en een tijdgebonden strategisch plan publiceren om de efficiëntie en effectiviteit van sociale uitkeringen te verbeteren;
- Elk kwartaal een begrotingsuitvoeringsrapport publiceren;
- Verplicht dat alle belastingaangiften en transacties een Fiscaal Identificatienummer gebruiken;
- Achterstallige binnenlandse schulden volledig terugbetalen;
- Een resolutie uitbrengen om te verduidelijken dat de overheid niet verantwoordelijk zal zijn voor contracten die zijn overeengekomen met ministeries die geen voorafgaande toestemming van het ministerie van financiën hebben verkregen;
- Alle ministeries het mandaat geven om de omvang van de betalingsachterstanden aan het ministerie van financiën te rapporteren;
- Het wettelijk kader voor corruptiebestrijding wijzigen om corruptie strafbaar te stellen;
- Het wettelijke kader voor corruptiebestrijding wijzigen om een vereiste te creëren voor de inkomens- en vermogensverklaringen van politiek prominente personen.

EVALUATIE OVERHEIDSFINANCIËN 2023

Het IMF-programma richt zich onder andere op het verduurzamen van de overheidsfinanciën. Overmatige overheidsbestedingen zijn de voornaamste oorzaak van inflatie. De BTW is vorig jaar geïmplementeerd om de overheidsinkomsten te verbeteren. Daarnaast, diende de overheid subsidies af te bouwen om te komen tot een overschot op de primaire rekening – het overheidssaldo exclusief rentebetalingen. Deze analyse bekijkt de overheidsstatistieken ten opzichte van de omvang van de economie.

De primaire rekening van de overheid kwam per eind 2023 uit op 1,3% van het BBP (Tabel 2). Dit is een verbetering ten opzichte van het vorige jaar. Hoewel de target gesteld door het IMF wel werd behaald, viel deze lager uit dan hetgeen was begroot. Tot medio 2023 vertoonden de overheidscijfers een beter beeld. Echter zijn er discrepanties tussen ontvangsten en overheidsuitgaven waar te nemen vanaf het 3^e kwartaal van 2023. Worden rentebetalingen in beschouwing genomen, merken we juist een verslechtering in de totale rekening in 2023 die uitkwam op -1,7% van het BBP. Deze rekening noteerde overwegend tekorten in de tweede helft van het vorige jaar.

Aan de ontvangstenkant zien we dat belastinginkomsten nog enorm achterlopen. Dit is het gevolg van de achterlopende inkomsten op BTW-inkomsten terwijl de niet-belastingontvangsten bleven om en bij op hetzelfde niveau als 2022. Dit is een groot aandachtspunt, omdat daardoor de capaciteit van de belastingdienst naar voren komt. Tevens lijkt VAT corruptie gevoelig te zijn bij collectie en corrigerende maatregelen.

De uitgaven over 2023 stonden in het licht van bezuiniging. De personele uitgaven daalden naar 6,7% van het BBP ten opzichte van 8,4% in het jaar daarvoor. Hiermee werd de gestelde target van "lager dan 7% van het BBP" behaald. Hoewel de personele uitgaven in toom zijn, zien we dat rentebetalingen een druk beginnen te leggen op de overheidsuitgaven. De SEOB verwacht dat dit het geval zal blijven in de komende jaren. De stijging in kapitaaluitgaven kan toegeschreven worden aan verhoogde overheidsinvesteringen.

Tabel 2. Overheidsfinanciën op kasbasis (in % van BBP)

	2022	2023	Vershil
Totaal ontvangsten	28,1	24,9	-3,2
Belastingontvangsten	19,6	15,9	-3,7
Directe belastingen	13,2	8,8	-4,4
Indirecte belastingen	6,4	7,1	0,7
Niet-belasting ontvangsten	8,4	8,8	0,4
Schenken	0,1	0,3	0,2
Totale uitgaven	29,0	26,6	-2,4
Personele uitgaven	8,4	6,7	-1,6
Aanschaf goederen en diensten	3,5	4,1	0,7
Subsidies en bijdragen	13,0	9,9	-3,1
Rente	1,8	3,0	1,2
Kapitaaluitgaven	2,4	2,8	0,5
Primaire rekening	0,9	1,3	0,4
Totale rekening	-0,9	-1,7	-0,8
Gehanteerd BBP	SRD 86,7 mld	SRD 138,4 mld	

Bron: Calculaties SEOB met data van het Ministerie van Financiën en Planning.

De SEOB benadrukt dat de overheidsinkomsten verhoogd dienen te worden, door middel van verbeterde belastinginning en invoerrechten. Dit kan door de belastingdienst te verzelfstandigen, professionaliseren en de governance te versterken. Indien er niet wordt gefocust op het creëren van een sterke en integere belastingdienst zullen de inkomsten (in reële zin) niet toenemen. Naast een sterke en integere belastingdienst benadrukt SEOB het belang van fiscale discipline.

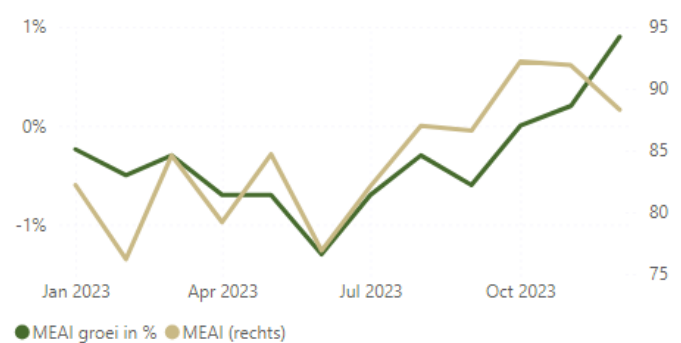
RECENTE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

ECONOMIE OP GROEIPAD; INFLATIE IN MAART WEGENS VERHOOGING NUTSTARIEVEN

Economische activiteit beweegt reeds enkele maanden opwaarts. De maandelijkse index van economische activiteit (MEAI) van de CBvS schat een economische groei in december 2023 van 0,9%. Evenals de vorige maanden, werd deze expansie vooral aangestuwd door de bosbouw sector en de horeca-gerelateerde sectoren, met name restaurants. Ook droeg het luchttransport bij aan deze groei.

Anderzijds werd deze groei gedeeltelijk tenietgedaan door een krimp in de handelssector die nog herstellende is van de afname in de koopkracht. Verder liep zowel de productie uit zowel de grootschalige als kleinschalige goudsector nog achter.

Economische Activiteit

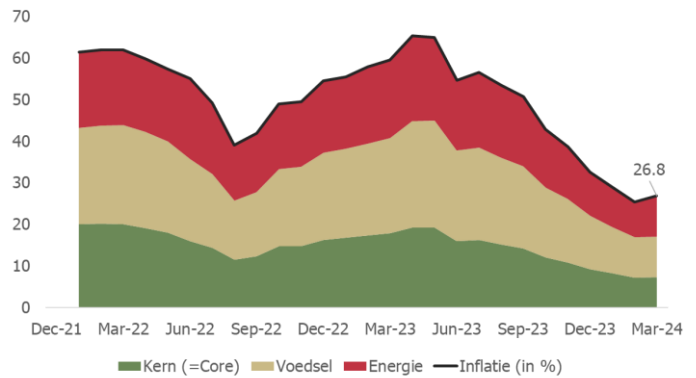
Bron: CBvS.

De inflatie in maart 2024 versnelde als gevolg van de verhoging van nutstarieven. De inflatie kwam uit op 26,8% terwijl de maandinflatie uitkwam op 4,4%. Hoewel de inflatie steeg, nam de kerninflatie (inflatie exclusief voedsel en energieprijzen) verder af. De daling in de wisselkoersen ligt nog steeds ten grondslag aan de daling in de kerninflatie. Ook prijzen in de categorie voeding en niet alcoholische drank daalden marginaal (0,4%) in maart 2023. De gemiddelde 12-maands inflatie daalde naar 43,1%.

De SRD-component van de M0 kwam in februari 2024 wederom hoger uit dan overeengekomen met het IMF. De netto overheidsuitgaven liggen hieraan ten grondslag. De overheid dient haar uitgaven in lijn te brengen met haar inkomsten om een mogelijke bestedingsdruk te voorkomen.

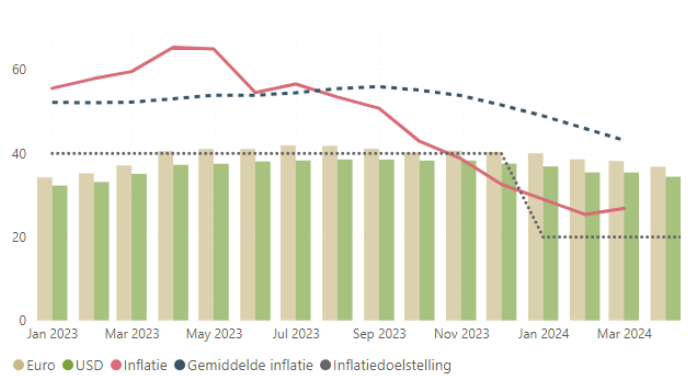
De koersdaling houdt aan. Terwijl de USD-wisselkoers in april met ruim 3% daalde, daalde de Euro wisselkoers met ongeveer 4% ten opzichte van de SRD. De aanhoudende wisselkoersdalingen kunnen leiden tot inkomstenverlies voor exporteurs en de overheid, terwijl de overheid anderzijds baat kan hebben bij het aflossen van buitenlandse schulden.

Bijdragen Kern, Voedsel en Energieinflatie

Note: Energie-inflatie omvat inflatie in hoofdgroepen nutstarieven en transport. Voedselinflatie omvat inflatie in hoofdgroep voeding en niet-alcoholische drank. Overige wordt gerekend tot kerninflatie. Bron: Calculaties SEOB met data van het ABS.

Inflatie (in %) en Wisselkoers

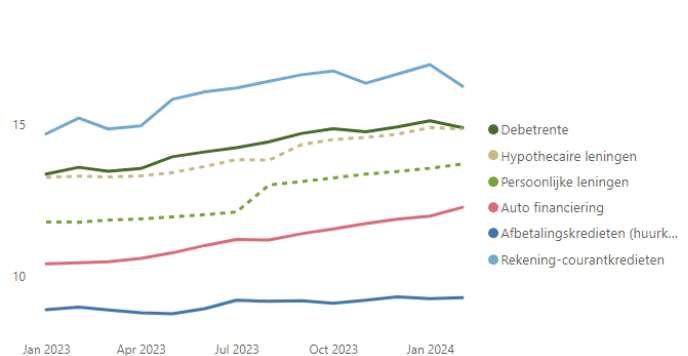

Bronnen: ABS, CBvS.

RENTES BLIJVEN STABIEL; NIET-PRESTERENDE LENINGEN VERBETEREN VERDER

De rentes blijven hoog, maar vlakten af in februari 2024. De gemiddelde leenrente daalde van 15,1% naar 14,9% terwijl creditrentes min of meer ongewijzigd bleven. De SEOB verwacht dat een mogelijk keerpunt in de rentes is opgetreden, vanwege de dalende inflatie. Niettemin blijven rentes uitdagend voor het klein- en middenbedrijf (MKB) en dienen beleidsmakers incentives te scheppen voor strategische productiesectoren.

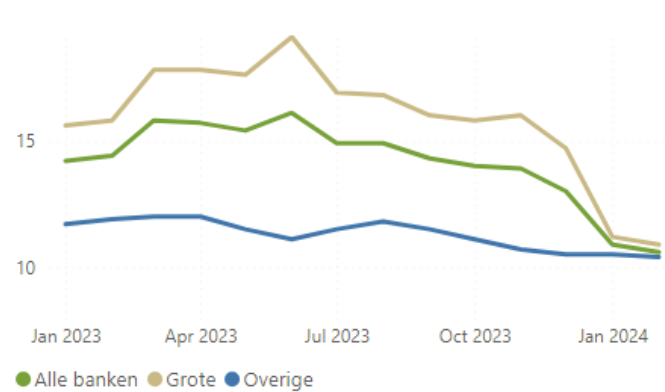
Debetrentes SRD (in %)

Bron: CBvS.

De NPLs namen verder af in februari 2024. Terwijl deze ratio in februari 2023 nog op 14,4% stond, kwam deze in februari van 2024 uit op 10,6%. Dit is het gevolg van het doorvoeren van de asset quality review door banken, alsook de verbeterde terugbetaalcapaciteit van Surinaamse leners. De solvabiliteitsratio in de bankensector steeg in februari verder naar 21,5% terwijl de liquiditeitsratio stabiel bleef rond de 54%.

Niet-presterende leningen (in %)

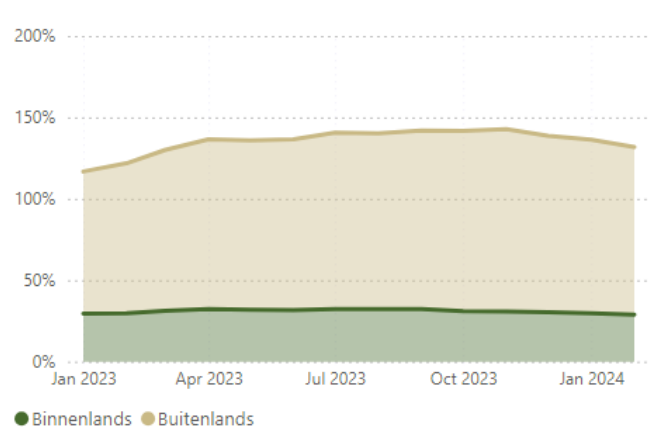
Bron: CBvS.

ONTWIKKELINGEN IN DE STAATSSCHULD

De schuldquote – de staatsschuld in procenten van het BBP – daalde in februari 2024 verder naar 131,8% volgens de wettelijke definitie. De buitenlandse schuld uitgedrukt in lokale valuta daalde in februari naar SRD 92,1 miljard, terwijl de binnenlandse schuld verder daalde, naar SRD 25,8 miljard als gevolg van aflossingen.

Suriname heeft met bilaterale crediteuren een overeenkomsten gesloten in lijn met het herschikkingsprogramma. Hoewel de onderhandelingen over herschikking zijn afgerond, wordt in de komende periode met China nog documentatie in orde gemaakt.

Staatsschuld (in % van BBP)

Bron: SDMO.

VOORUITZICHTEN EN AANBEVELINGEN

- De lijst met maatregelen die onmiddellijke aandacht vereisen is uitgebreid met vooral maatregelen op het gebied van bestuur en anti-corruptie. De SEOB is ook van mening dat deze maatregelen de institutionele versterking in Suriname ten gunste zullen komen, vooral omdat het einde van het IMF-programma nadert.
- De overheid loopt nog steeds aanzienlijke inkomsten uit de BTW, overige belastingen en invoerrechten mis. Om dit probleem structureel aan te pakken, is het noodzakelijk om instellingen zoals de belastingen en de douane te versterken. De SEOB is tevreden over het instellen van een commissie ter beoordeling van de BTW en de vooruitgang bij het belastinginstituut. Tevens adviseert de SEOB de uitvoeringscapaciteit van de belastingdienst te versterken.
- Hoewel de afbouw van subsidies op nutstarieven essentieel is, dient de overheid tegelijkertijd de subsidies aan individuen tijdig op te voeren om voor kosten van levensonderhoud te compenseren. Wij pleiten ook voor het verstrekken van additionele subsidies aan kwetsbare groepen. Wij adviseren om sociale uitkeringen tijdig en effectief uit te voeren middels het bankensysteem. Bovendien moet de overheid de effecten van een verhoging van de nutstarieven op lokale productiebedrijven in beschouwing nemen.

- De structurele stijging in overtollige liquiditeiten (Feb 2023: SRD 1,7 miljard) vanwege toenemende netto-overheidsuitgaven baart de SEOB zorgen. De SEOB benadrukt het belang van fiscale discipline en adequate afstemming tussen het ministerie van financiën en de CBvS voor een succesvol Monetary Targeting beleid.
- Wij verwachten dat de inflatie langzaam verder afneemt in 2024. Verdere tariefsaanpassing van nutsvoorzieningen zal echter kosteninflatie veroorzaken. De SEOB schat dat de 12-maands gemiddelde inflatie in 2024 uitkomt tussen 15% en 23% in 2024, op basis van trendanalyse. Het IMF schat een 12-maands gemiddelde inflatie van 21,1% in 2024. Fiscale discipline blijft hier een voorwaarde.
- De SEOB verwacht dat de economie in 2024 verder groeit. Bovendien, indien TotalEnergies een positief investeringsbesluit nemen, verwachten we dat de opstart van de offshore oliesector de economische groei zal ondersteunen. Er dienen echter incentives te zijn voor lokale sectoren, met het oog op het scheppen van werkgelegenheid en productie. Hierbij dient ook rekening gehouden te worden met verduurzaming en klimaatsverandering.
- De monetaire maatregelen zorgen ervoor dat rentes stegen in afgelopen maanden, terwijl de (bestedings-)inflatie afneemt. Echter brengen de hoge kosten voor kapitaal, uitdagingen met zich mee voor het MKB. Deze bedrijven zijn essentieel voor de importvervanging of export. De SEOB juicht daarom projecten zoals SURGE, het garantiefonds en het productiekredietfonds toe.
- De SEOB pleit voor een IMF-2 programma om instituten te versterken. Dit is noodzakelijk om de resultaten van het huidig IMF-programma niet teniet te doen gaan en het simpele feit dat de overheid nog niet in staat zal zijn, na het huidige IMF-programma, om haar financiën zelfstandig duurzaam te beheren.
- De SEOB pleit ervoor dat de AML/CFT-aanbevelingen serieus worden genomen. Wij adviseren ook om leden van de private en bancaire sector bij de Nationale Anti-Money Laundering Commissie en AML-PIU op te nemen. Dit vanwege het belang van compliance voor de private sector, met name het bankwezen.
- De SEOB benadrukt het belang van het tegengaan van fraude, corruptie en money laundering (AML/CFT) om een goed investeringsklimaat te creëren, investeerders aan te trekken en een gelijk speelveld voor bedrijven in Suriname te garanderen.

<http://www.seob.sr>
secretary@seob.sr

